

МАТЕРІАЛИ

ІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОСВІТИ
ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ
ЗІ СПЕКТРОМ АУТИСТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ»

3 квітня 2019 року
Київ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ГО «СПРАВА КОЛЬПІНГА В УКРАЇНІ»

МАТЕРІАЛИ

**ІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОСВІТИ
ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ
ЗІ СПЕКТРОМ АУТИСТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ»**

*3 квітня 2019 року
Київ*

Видавництво
Друкарня «Справи Кольпінга в Україні»
2019

УДК 376-053.-056.3:616.896(082)

М 34

Рекомендовано до друку Вченю радою
факультету спеціальної та інклюзивної освіти НПУ імені М. П. Драгоманова
(протокол № 6 від 20.02.2019)

Рецензенти:

М. К. Шеремет, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету спеціальної та інклюзивної освіти імені М. П. Драгоманова.

С. В. Федоренко, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри логопедії факультету спеціальної та інклюзивної освіти НПУ імені М. П. Драгоманова.

Під редакцією Синьова В.М., Островської К. О.

М 34   **Інноваційні підходи до освіти та соціалізації дітей зі спектром аутистичних порушень:** матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції 3 квітня 2019 року / К. О. Островська, Д. І. Шульженко, Г. С. Піонтківська, Є. О. Кузьмінська. – Львів : Друкарня «Справи Кольпінга в Україні», 2019. – 228 с.

До збірника увійшли наукові праці викладачів, фахівців з корекційної педагогіки та психології, аспірантів, а також студентів із різних регіонів України, Польщі, Німеччини, які підготовлені за результатами III Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні підходи до освіти та соціалізації дітей зі спектром аутистичних порушень». У працях висвітлюються результати наукових досліджень та методичних розробок щодо формування освітніх компетентностей дітей з аутистичними та інтелектуальними порушеннями; особистісного розвитку дітей та підлітків з аутистичними та інтелектуальними порушеннями; інноваційних технологій подолання аутистичних та інтелектуальних порушень у дітей та підлітків; інклюзивного навчання, профорієнтації та соціалізації осіб з аутистичними та інтелектуальними порушеннями.

УДК 376-053.-056.3:616.896(082)

© Друкарня «Справи Кольпінга в Україні», в-во, 2019

2. Декер-Фойт Г. Введение в музыкотерапию / Ганс-Гельмут Декер-Фойт. – Петербург: Питер, 2003. – 208 с. – (Золотой фонд психотерапии).
3. Матейнова З., Машура С. Музикотерапия при занкании./Злата Матейнова, Сильвестер Машура. – К.: Вища школа, 1984. – 303с.
4. Острівська К.О. Соціальна адаптація дорослих осіб із загальними розладами розвитку. /К.О.Острівська. – Львів: «Тріада плюс», 2012. – 576с.
5. Шульженко Д.І. Психологічні основи корекційного виховання дітей з аутистичними порушеннями: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня доктора психологічних наук: спец.19.00.08 – «Спеціальна психологія» / Д.І.Шульженко. – К., 2010. – 45с.

Абрамова С.В.

корекційний педагог, магістр
кафедри психокорекційної педагогіки
ФСІО НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ТҮЮТОРІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ

Для успішної соціалізації осіб із порушеннями психофізичного розвитку важливо організація і зміст роботи асистента, котрий присвячує своє життя такій людині, знає особливості її психічного розвитку, співчуває і допомагає родині. В зарубіжній літературі такий супровід називається тьюторством, а людина, носій функцій опіки та допомоги – тьютором.

Тьютор, спеціаліст, обов'язки якого полягають у супроводі дитини для здійснення психологічної корекції і, насамперед, синхронізує можливості, зокрема аутичної дитини, за якою навчальною програмою буде здобувати вона здобувати освіту. Відомо, що спектр аутистичних порушень – це спектр різних за своєю складністю структур дефектів. Психічний розвиток аутичної дитини перебігає дизонтогенетично, однаке особливості цього розвитку спеціальний психолог – тьютор повинен враховувати при *діагностико – прогностичному* вивченні стану дитини з тим, щоб при включені в колектив класу на передньому плані знаходились не аутистичні розлади дитини, які формують погляд на неї як на дитину з психологічними відмінностями з порівняно

Чеботарьова О. В. Професійно-трудове навчання школярів з порушеннями інтелектуального розвитку в сучасних умовах реформування освіти...116
Хіля А. В. Завдання асистента вчителя під час педагогічного супроводу учня з розладами спектру аутизму.....119
Гноєвська О.Ю. Ефективність корекційно-педагогічної компетентності в процесі професійної перепідготовки вчителя загальноосвітнього закладу з інклузивною формою навчання.....122
Бондар Н. В. Взаємодія зв'язного мовлення в учнів з інтелектуальними порушеннями старших класів з трудовим навчанням.....124
Івашура Н. С. Співпраця команди психолого-педагогічного супроводу з батьками дитини з особливими освітніми потребами.....128
Bystrov A. E. Overview of prevailing types of victimal behavior among adolescents in secondary and special schools.....131
Саламон О.Л., Психологічна допомога особам з порушеннями інтелектуального розвитку в парадигмі короткотермінової терапії зосередженої на рішенні.....136
Шульженко О. Є. Психологічна готовність фахівців до роботи з аутичними дітьми.....139
Аль-Мраят О. Б. Поетапне формування графо-моторних навичок у дітей з аутистичними розладами.....143
Бущак О. О. Організація освітнього простору для розвитку життєвих навичок в інклузивній дошкільній групі.....149
Дробіт Л. Р. Психологічні аспекти мотивації учіння дітей з розладами аутистичного спектру у світлі сучасних теорій мотивації.....151
Дрозд Л. В. Формування цілепокладання у підлітків з ООП як передумова їх успішної професійної соціалізації 154
Качмарик В. Х. Особливості консультаційної роботи в контексті психологічного супроводу дітей з аутизмом.....158
Породько М.І. Методичні принципи проведення занять з розвитку психомоторики дітей з розладами аутистичного спектра.....162
Призванська Р. А. Вплив музичної терапії на корекційний розвиток аутичної дитини: теоретичний аспект.....166
Абрамова С.В. Психологічні аспекти підготовки тьюторів до роботи з дітьми із порушеннями розвитку.....170
Маруда О. Г. Основні підходи до прав людей з інтелектуальними порушеннями у міжнародних документах.....172
Кот К. С. Аутизм у дітей – проблема сьогодення.....176

3. Островська К.О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги : [навч. посіб.] / К.О.Островська. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 110 с.
4. Шульженко Діна. Аутизм – не вирок. – Львів: Кальварія, 2010. – 224 с.

Призванська Р. А.,
асистент кафедри спеціальної освіти
та соціальної роботи
Львівського національного університету
імені Івана Франка,
музикотерапевт Освітньо-консультативного
центру ГО «Справи Колпінга в Україні»,
м. Львів, Україна

ВПЛИВ МУЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ НА КОРЕНІЙНИЙ РОЗВИТОК АУТИЧНОЇ ДИТИНИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

На сучасному етапі розвитку спеціальної освіти в нашій державі її вдосконалення пов'язане з новим розумінням особистісного розвитку дітей з особливими потребами та зміненим ставленням суспільства до їхньої соціалізації та інтеграції. Реалізація цього завдання передбачає модернізацію сучасної системи освіти, удосконалення форм та методів здійснення навчально-корекційної роботи, розробку та впровадження інноваційних технологій. Незаперечні властивості лікувального впливу музики на змінені психічні та фізіологічні процеси людського організму стали зasadами для формування музикотерапії як одного із лікувально-корекційних методів.

Музична терапія як незалежна дисципліна широко практикується в США. У цій країні терапевтичне використання музики вперше отримало визнання після другої світової війни, коли музика була з успіхом застосована при лікуванні емоційних розладів у ветеранів. Національна асоціація музичної терапії була заснована в 1950 р. В даний час у США зареєстровано близько 3500 професійних музичних терапевтів і потреба у фахівцях такого профілю неухильно зростає. Академічна підготовка в даній області вперше була почата в університеті штату Мічиган, а потім швидко поширилася в більш ніж 70

коледжах і університетах по всій країні. Сфера застосування музичної терапії постійно розширюється в Австралії, Японії, Новій Зеландії, країнах Південної Америки та інших. Загалом за кордоном більше 100 університетів і коледжів пропонують курси, після закінчення яких студенти отримують ступінь бакалавра, магістра або доктора. В нашій країні ця дисципліна наполегливо укорінюється в соціальний простір після столітнього прогресуючого розповсюдження за кордоном.

Слід підкреслити, що обрання корекційно-розвивальних стратегій музично-терапевтичного впливу на дітей з аутизмом не може бути формальним процесом. А це означає, що, на практиці визначальну роль відіграє людський чинник, адже працює не „метод”, а конкретна особа, як носій того чи іншого методу. Головним вказівником у корекційно-розвивальному процесі є ідея Л.С.Виготського про те, що дитина з особливостями розвитку є передусім дитина, а потім вже – дитина з тими чи іншими особливостями розвитку [1, ст.254]. А це означає, що вона має ті самі закономірності розвитку, що й дитина з так званим нейротиповим розвитком, а також – те, що підходи до неї на принциповому рівні мають бути такі ж, як і до звичайних дітей.

В музичній терапії акцент робиться на налагодженні контакту через наслідування і спільну активність, завдяки чому зміцнюється довіра і взаєморозуміння між учасниками процесу та пришвидшується процес терапії, оскільки внутрішні переживання легше виражаються за допомогою музики, аніж при розмові; музика підсилює увагу до відчуттів; крім того – підвищується музична компетенція, виникає відчуття внутрішнього контролю і порядку. Музика чинить вплив на наші органи чуття набагато швидше за будь-який інший подразник. Інформація, що надходить слуховими рецепторами, мобілізує нейрони і призводить до виникнення чітких відчуттів, а разом з тим – і реакції на відчуття у вигляді емоцій і почуттів», □ зазначає Г.-Г. Декер-Фойт [2, ст.14]. Діти з розладами аутистичного спектру з серйозними обмеженнями у вербальному та невербальному спілкуванні позитивно відгуkуються на використання музичної терапії з застосуванням імпровізаційних методів та підходів. Імпровізаційна музична діяльність з лікувальною метою здатна сприяти виробленню навичок спілкування та соціальної взаємодії, а також покращенню і розвитку уваги. А структурованість і передбачуваність у музиці сприяє вихованню терпимості, гнучкості та соціальної активності.

Як наголошував видатний невропатолог і психіатр В.Бехтерев, сприймання музики не потребує попередньої підготовки і є доступним для

всіх. Тобто, музика чинить свій лікувальний вплив за будь-яких умов. За допомогою музичних образів, ритму, темпу, мелодії можна встановити рівновагу в діяльності нервової системи, «розгальмувати загальмованість» дітей, врегулювати кінестетику, виявити музичні здібності та задовільнити естетичні потреби.

Визначаючи особливості сприймання музичного матеріалу дітьми зі складними (комбінованими) порушеннями психофізичного розвитку (зокрема, аутизмом), приходимо до висновку, що причин, які ускладнюють процес виховання та навчання дітей багато:

- недорозвиток усіх видів сприймання;
- недостатність пам'яті;
- несформованість мисленнєвих операцій;
- недостатній розвиток мови та мовлення;
- слабка увага;
- несформованість емоційно-вольової сфери тощо.

Німецько-американський психоаналітик Бруно Беттельхейм, який багато років займався психотерапією аутизму, вважає, що неможливо точно і впевнено встановити, наскільки викривленою, обмеженою, примітивною є структура особистості аутичних дітей, оскільки вони, на відміну від розумово відсталих, можуть досягти вершин досконалості [5, ст.15]. Саме ця ідея є основною в нашій роботі.

Беручи до уваги проблеми осіб, що страждають аутизмом, а саме: якісні порушення соціальної взаємодії та комунікації, що виявляються в обмеженій, повторюваній і стереотипній поведінці, інтересах та діяльності, музикотерапія ставить перед собою такі завдання:

- розвивати у дітей здатність емоційно реагувати на музику;
- корегувати недоліки пізнавальної сфери;
- розвивати мову та функції мовлення;
- виправляти недоліки моторно-рухової сфери;
- розвиток сенсорних здібностей;
- формування комунікативної компетенції;
- формування емоційного ставлення до предметів та явищ навколошнього світу;
- виховання основних моральних якостей;
- виявлення інтересу до музичної та загалом творчої діяльності.

Музика здатна змінювати настрій і поведінку – від апатії до бурхливої діяльності й навпаки. Музичний досвід може як стимулювати, так і придушувати активність. В останньому випадку є серйозна небезпека нанести

шкоду: дитина замикається в собі, відгороджується від світу, починає розгойдуватися і мукати, як буває при нав'язливих ситуаціях, погляд її стає відсутнім. Тому вибір музичних творів для занять із дітьми, що мають порушення розвитку, є складним. Позитивні реакції дитини з аутизмом на музику, що вона чує або слухає, часто непередбачені, оскільки її поведінка нераціональна. Проте, ми можемо побачити в реакціях дитини ознаки задоволення або невдоволення, здатність поглинати і запам'ятовувати, бажання повторити досвід або ж уникнути його. У такому випадку музичний терапевт працює і будує свою програму відповідно до рівня розуміння дітей даної категорії та їх функціональних можливостей. В даній ситуації узагальнений підхід може лише нашкодити, тому що реакції таких дітей є непередбачуваними. Підхід до навчання аутичної дитини ґрунтуються на принципі стимуляції і підтримки розвитку психіки і переважаючих інтересів. Крім того, завжди треба пам'ятати, що примус стосовно таких дітей є недоцільним, навіть, якщо в певний момент вона перестає розвиватись, повинна відчувати, що її люблять, незважаючи на успіхи чи певні проблеми під час корекційно-розвивальної роботи [4, с.382].

З метою формування відчуття ритму й розвитку творчих здібностей використовуємо гру на дитячих музичних інструментах. Завдяки фізичній активності діти набувають навичок спритності, гнучкості, відчуття координації та дрібної моторики. Формуючи відчуття ритму, ми розвиваємо моторне, тактильне та візуальне сприйняття, а, крім того, увагу і фантазію. Використовуються такі інструменти: дитячі барабани, тамтами, дзвіночки різної висоти звучання, кастаньєти, маракаси, тамбурини з тарілочками й трикутниками, металофон, ксилофон, брязкальця, сопілка, флейта. Методика передбачає ознайомлення з інструментами, зосередженість на тривалості звучання, силі, тембрі, частоті звуку. Гра на музичних інструментах може бути первім кроком до налагодження взаємодії між дитиною та музичним терапевтом.

Відомо, що музика має потужне комунікативне начало, а тому її можливості міжособистісної взаємодії можуть компенсувати емоційно-поведінкові розлади дітей та стимулювати їх зовнішню активність, тобто забезпечити адаптацію до соціального середовища.

Список використаних джерел:

1. Выготский Л. Мышление и речь / Лев Выготский. – Петербург: Питер, 2011. – 432 с.